

En fremstilling, der indtil videre kun er nået til 1917, kan kun give anelser om, hvorledes forfatteren vil omgås det delikate problem, som ligger i det kommunistiske systems styring af kulturlivet. Men sådanne forudannelser findes der allerede nu. Stravinskij skrives tilsyneladende endegyldigt ud af fremstillingen i slutningen af bind to, som kort og godt konkluderer, at „I behandlingen af den sovjetrussiske musik hører Stravinskij s værker efter Oktoberrevolutionens tidehverv ikke hjemme. Mange mesterværker skabte han i sin udlændighed, men historien vil måske vise, at ingen af dem er i stand til at fordunkle hans geniale værker fra Ruslandstiden.“ Exit Igor. Eller Rachmaninov, som dog udstyres med en mere omfattende sortie, der karakteriserer ham som „russisk patriot“ og opregner hans værker efter emigrationen. Forblev Stravinskij ikke tilstrækkeligt patriotisk til, at hans nogle af hans hovedværker efter emigrationen fortjener at nævnes?

Glinkas store og banebrydende opera *Livet for Zaren* ofrer Stahl med al mulig ret en snes sider på at gennemgå. Han afslutter denne minutiøse gennemgang med følgende bemærkning: „I de første år efter revolutionen så man stort på tekstens zarrøgelse, men i 1939 fremførtes den på Bol'sjoj Teatr med ny tekst af Sergej Godoretskij, hvor ordet »zar« var erstattet med ordet »fædreland«. I sin ny skikkelse kom operaen til at hedde Ivan Susanin.“ Sådan lyder altså Erik Stahls sandhed om kommunistregimets forhold til dette hovedværk i russisk musikhistorie. Undertegnedes sandhed lyder noget i retning af, at allerede inden Godoretskij havde N.A. Krasjeninikov fabrikeret en ny version, som totalt transformerede handlingen, helt eliminerede hovedfiguren Ivan Susanin og erstattede ham med en vis Grigorij Sulov, der ikke døde for zaren, men for kommunistregimet. *For hammer og segl* var den nye titel, og 'værket' blev spillet i 1924 i Odessa og 1926 i Baku. I forhold til denne massakre på tekstforlægget gik Godoretskij ganske vist mere nønsomt til værks, men stadig med politisk fortegn: han flyttede handlingen til vinteren 1612/13, hvilket kun er en forskydning på et enkelt år. Men denne forskydning tillader Godoretskij at eliminere zaren Michail Romanov som direkte involveret i operaen, således at hovedpersonen, Ivan Susanin (som er en autentisk historisk person) ikke skal lade livet, for at Romanov kan slippe fra polakkerne til Moskva. Susanin kan nu i stedet dø for en borgerlig oprører, købmanden Kusjma Minin i Nov-

gorod (ligeledes en autentisk person), som den nævnte vinter var leder af et væbnet oprør mod polakkerne.

Det har været spændende at følge Stahl på hans odysse gennem den russiske musiks historie, foreløbig frem til „revolutionens tidehverv“, for igen at bruge hans eget udtryk. Til trods for alle de indvendinger, man kan have, er vi, de ikke-russiskeprogede, kommet betydeligt nærmere dette store og fascinerende lands musik. Men det skal blive mindst lige så spændende at se, hvad Stahl i sit sidste bind vil stille op med en Sjostakovitj. Eller med en Prokofiev. Er hans værker fra den periode, hvor han ikke boede i sin hjemstavn, mon russiske?

Knud Ketting

Niels Krabbe (ed.): *Music in Copenhagen. Studies in the Musical Life of Copenhagen in the 19th and 20th Centuries*. Published by Copenhagen University, Music Department (Musik & Forskning 21). C.A. Reitzels Forlag, København 1996. 299 s., ill., noder, ISBN 87-7876-015-3, kr. 325.

Musik i København. Studier i Københavns musikhistorie i det 19. og 20. århundrede. Udgivet af Musikvidenskabeligt Institut, Københavns Universitet. C.A. Reitzels Forlag, København 1997. 293 s., ill., noder, ISBN 87-7876-062-3, kr. 250.

Københavns status som „Kulturby 1996“ affødte som bekendt en lang række arrangementer ikke mindst af musikalsk art. Også bogudgivelser med musikemner så dagens lys, heriblandt *Music in Copenhagen* udgivet af Musikvidenskabeligt Institut ved Københavns Universitet. Som den eneste samling af artikler centreret om musiklivet i landets hovedstad påkalder bogen sig stor opmærksomhed.

Den kendsgerning, at København indtil for få årtier siden var det samlede danske musiklivs ubestridte centrum, har betydet, at byens musikhistorie i mange henseender har været identisk med dansk musikhistorie. Der mangler dog stadig en beskrivelse af *Københavns* musikhistorie svarende til bøger om de europæiske musikmetropoler, som byen i så henseende kan måle sig med. Niels Krabbe anfører i forordet, at den foreliggende publikation skal ses som et empirisk materiale, på baggrund af hvilket en dækkende Københavns musikhistorie kan skrives. Dette sidste kunne måske foranledige læseren til at tro, at indholdet er præget af tør konstateren,

eller at det ligefrem har en vis form for foreløbig karakter, men det er her vigtigt at fastslå, at de fleste af artiklerne er resultatet af flere eller ligefrem mange års beskæftigelse med emnet eller den emnekreds, det indgår i.

Bogens indhold koncentrerer sig om en periode på ca. 225 år, men der har, som undertitlen angiver, ikke været tilsigtet nogen emnemæssig dækning inden for disse tidsgrænser. Flere af artiklerne berører forholdet mellem dansk og internationalt musikliv, hvorfor det er glædeligt, at man har valgt at udgive bogen på engelsk. Desuden foreligger den nu også i en dansk-sproget udgave.

I det indledende bidrag giver Carsten E. Hatting på baggrund af en kort beskrivelse af Weyses unge år og samtidens musikalske selskaber en grundig indføring i Weyses symfonier. Artiklen er særdeles velkommen, dels fordi de syv symfonier nu foreligger indspillet på cd (anmeldt i DÅfM XXIII (1995)) og som sådan har vakt berettiget opsigt, dels fordi de inden for de kommende år vil blive publiceret i en tekstkritisk udgave i serien *Dania Sonans*. Hatting påpeger adskillige interessante forhold i symfoniene og fremhæver på forbilledlig vis talrige eksempler på Weyses originale behandling af tidens symfoniform.

Weyse er også hovedemnet for Sten Høgel's artikel „The Sun Arises In the East“. Med støtte i bl.a. et stort og velvalgt citatmateriale giver Høgel en beskrivelse af ikke blot de enkelte morgensange men også af det milieu, sangene er udsprunget af og tiltænkt. Afslutningsvis bringes James Manleys engelske oversættelse af Inge-manns tekster til de otte morgensange. Om disse vil vinde videre udbredelse skal være usagt, men de byder i hvert fald læseren på smukke oplevelser af sproglig poetisk art.

I Gorm Busks artikel om Friedrich Kuhlaus operaer og deres opførelser på Det Kongelige Teater i perioden 1814-30 får man en egentlig gennemgang af de enkelte sceneværker, med betoning af den indflydelse Kuhlau har modtaget fra andre komponister. Busk påpeger heldigvis også originale træk i værkerne og skærper uvilkårligt interessen for at høre mere af denne musik.

Henning Urup har påtaget sig den opgave at behandle dans i København ca. 1750-1840, hvilket har resulteret i en informationsrig artikel. Heri finder man bl.a. oplysninger om, hvornår forskellige danseformer første gang optræder i København. Foruden at trække på materiale i Dansk Danshistorisk Arkiv har Urup foreta-

get systematiske undersøgelser i *Adresseavisen*, hvilket gør fremstillingen særdeles interessant og giver den liv.

I sin store artikel om Beethoven-receptionen i København i det 19. århundrede sporer Niels Krabbe den tidligste beskæftigelse med og opførelse af en række Beethoven-værker. Den målsætning for receptionshistorisk forskning, som Krabbe præsenterer i sin indledning, lever artiklen fuldt ud op til, idet resultaterne bliver bearbejdet grundigt i teksten ved bl.a. at blive sat ind i en bredere europæisk sammenhæng. At Krabbe ydermere formår at aflokke sit alvorlige emne humoristiske sider tjener ham til ære.

Under hovedtitlen „Variazioni Interrotti“ behandler Morten Topp Jørgen Bentzon og hans musik i – som han kalder det – „Nine episodes and a coda“. Hovedtitlen er hentet fra Bentzons op. 12, og af stoffet i artiklen vil noget genkendes fra Topps store og substantielle artikel i *Musik & Forskning* 4 (1978). Men der præsenteres dog en hel del nyt materiale i „Variazioni Interrotti“, der sammen med den ældre artikel, som i øvrigt rummer en udførlig værkliste, udgør en fylldig behandlig af Bentzons betydelige indsats i dansk musik.

Michael Fjeldsøe beskriver i sin artikel „Organizing the New Music. Independent organizations for contemporary music in Copenhagen, 1920-1930“ foreningerne Dansk Filharmonisk Selskab, Unge Tonekunstneres Selskab og Foreningen Ny Musik. Fremstillingen er meget stofmættet, men selv om dette sine steder næsten fører til en oprensning af aktiviteter og personforhold i de enkelte foretagender, så får man som læser et levende indtryk af de problemstillinger, der knyttede sig til fremførelsen af ny musik i dette årti. Fjeldsøe har gennem arkivstudier fået disse foreningsdannelser grundigt belyst, foruden at han som eksempler på samtidens bedømmelse og karakteristik af den ny musik har fundet nogle fine citater fra et par Schönberg-anmeldelser skrevet af Arne Brieghel-Müller. Artiklen havde dog nok fortjent et lidt fyldigere og mere fængende illustrationsmateriale.

I „The Montmartre, 1959-76. Towards a history of a Copenhagen jazz house“ rister Erik Wiedemann en minderune over den institution, som mere end nogen kom til at danne rammen om det blomstrende internationale jazzmilieu i København i 1960'erne og -70'erne. Wiedemann lægger vægt på omtale og behandling af de mange musikere og ensembler, der i årenes løb

bidrog til stedets ry, og flere steder gives der eksempler på den indflydelse, de mange besøgte har haft på danske jazzmusikere. Sammen med Jens Jørn Gjedsteds bog *Montmartre gennem 10 år* (1986), som omhandler det oprindelige Montmartres afløser i Nørregade, danner artiklen en sammenhængende institutionshistorie inden for periodens danske jazzhistorie. Også til denne artikel kunne man have ønsket sig lidt flere illustrationer.

Bogen afsluttes med en fyldig fælles litteraturliste til de otte artikler. Såvel i layout som i typografi fremtræder publikationen særdeles indbydende. Det eneste kritikpunkt skulle da være, at billedteksterne er sat med en lovlig spinkel skrift, som i hvert fald kræver et godt læselys. Man må håbe, at redaktionen af *Musik & Forskning* på et tidspunkt igen vil forsøge sig med et temanummer.

Claus Røllum-Larsen

Mogens Andersen, Niels Bo Foltmann og Claus Røllum-Larsen (eds.): *Festskrift Jan Maegaard*. Engstrøm & Sødring, København 1996. xv + 348 s., ill., noder, ISBN 87-87091-94-1, kr. 300.

Et festskrift er et portræt, en hyldest, en spejling, et stykke forskningshistorie. I hvert tilfælde når det er vellykket. Som traditionen er, bliver det også let en fjern niche for hengemte, videnskabelige artikler og erindringer. En bog, der kun sjældent tages ned fra hylden, når den først er kommet på plads.

Hvad angår festskriftet til Jan Maegaard, der udkom i anledning af hans 70-års fødselsdag og medfølgende afgang som ansat professor ved Musikvidenskabeligt Institut i København, er der i høj grad tale om et vellykket eksemplar af genren. Det er veldisponeret, karakteriserende og indeholder en lang række forskellige bidrag, der for så vidt kunne have været endnu flere. Listen af gratulanter er alenlang.

Som komponist hylides Maegaard dels med en række musikalske vignetter, dels med en analyserende artikel skrevet af Erling Kullberg, der omhandler Maegaards eget musikalske øuvre. Af de musikalske hilsener fra danske komponistkollegaer er flere skrevet for kontrabas, der jo er Maegaards instrument. Desuden har Karlheinz Stockhausen med en velopløst hilsen sendt et formskema fra operaen *Freitag aus Licht*, der i efteråret 1996 havde sin urpremiere i Leipzig. Nodebilledet er mildest talt komplekst, men af

gode grunde er der ingen farvelægning (i *Freitag aus Licht* er grundfarven orange).

I videnskabelig henseende har der været rigelig lejlighed til at spejle sig i festens genstand. Jan Maegaards livslange beskæftigelse med Arnold Schönbergs musik har sat sine spor hos flere generationer af danske og udenlandske musikforskere. I festskriftet er dette kommet til udtryk gennem en række artikler, der analyserer og beskriver enkeltfænomener inden for dette forskningsfelt. Det gælder f.eks. Mahler-eksperten Constantin Floros' artikel om tekst og musik i Schönbergs *Gurre-Lieder* eller Joseph Auners artikel om den ekstreme kortvarighed i Schönbergs *Tre stykker for Kammerorkester* (1910). Denne tekst indkredser på en god måde de mange refleksioner omkring dette problem, idet den indledes med et citat af Hölderlins kendte digt „Warum bist du so Kurz“ og munder ud i citatet af Schönbergs forord til Anton Weberns *Seks bagateller for strygekvartet*, op. 9. Under titlen „Die Braune Sauce“ har Leonard Stein med en humoristisk Schönberg-henvisning beskrevet brugen af pedal i komponistens klaverværker. Erik Wiedemann har fra sit hjørne af musikforskningen søgt en indkredsning af forholdet mellem tvltonemusik og jazz.

En anden tilgangsvinkel til dette område findes i et mere bredt anlagt, æstetisk udsyn, der har placeret sig mellem Maegaards nøgterne viden og Frankfurterskolens ideologikritiske æstetik. Sidstnævnte synspunkt er repræsenteret gennem østrigeren Otto Kolleritsch' artikel. Orker man at arbejde sig igennem teksten, „Wertungsforschung und kritische Musikästhetik“, kan man få et interessant indblik i en af efterkrigstidens musikvidenskabelige nyskabelser. Institut für Wertungsforschung stiftedes i 1967 på Hochschule für Musik und darstellende Kunst i Graz under inspirerende indflydelse af instituttets daværende leder Harald Kaufmann og filosofen Th.W. Adorno. Wertungsforschung betyder vurderings- eller bedømmelsesforskning og blev i sin begyndelse fulgt med stor bevågenhed fra den officielle musikpresses side. I artiklen beskriver Kolleritsch instituttets tilknytning til sociologien og den senere forskydning mod det receptionshistoriske. Begrebet Wertungsforschung befinder sig nær ved socialvidenskaben, mens kritisk æstetik står filosofien nær. Kolleritsch fremhæver i artiklen, at sammenkædningen af Wertungsforschung og kritisk æstetik må fastholdes, for at resultaterne skal kunne give mening i et samfund under forandring.